

The history of an educational activity:
from creation to being a virtual participant
Gustas Jagminas

The Museum of Applied Arts and Design, a department of the LNMA, is the only specialised applied art, design and fashion museum in Lithuania that can offer professional educational programs and contextual excursions on these themes. The aim is to attract not only locals from Vilnius to participate in educational programs, but also school pupils from Lithuania's regional areas. This kind of opportunity arose during the quarantine when live educational activities had to be replaced with virtual activities. When the exhibition

Civilisations of Ukraine opened in 2020, the planned activities had to be moved to the virtual space so that they could reach the home of every person showing an interest in this topic, and so that specific materials or techniques would not interfere with participation. Virtual educational activities will never replace live contact, but under certain circumstances experimentation with different mediums is needed, and transferring to the virtual realm can lead to the discovery of new meanings and forms of expression.

Edukacinio užsiėmimo istorija: nuo sukūrimo iki virtualaus dalyvio

Gustas Jagminas

> Mokių darbai,
sukurti edukacinėse
dirbtuvėse „Amuletas“
Taikomosios dailės ir
dizaino muziejuje, 2020
Fot. Gustas Jagminas

¹
Interneto svetainė www.muziejuedukacija.lt sukurta įgyvendinant projektą „Muziejus – mokykla – moksleivis. Muziejų ir bendrojo lavinimo mokyklų nacionalinis partnerystės tinklas“, finansuotą Europos socialinio fondo ir Lietuvos valstybės biudžeto lėšomis pagal 2007–2013 m. Žmogiškųjų išteklių plėtros veiksmų programos 2 prioriteto „Mokymasis visą gyvenimą“ VP1-2.2-ŠMM-10-V priemonę „Neformaliojo švietimo paslaugų plėtra“. Svetainės paskirtis – teikti oficialią informaciją apie visų Lietuvos muziejų edukacines programas, skatinti muziejų edukatorių ir pedagogų

Lietuvos nacionalinio dailės muziejaus (LNDM) Taikomosios dailės ir dizaino muziejus (TDDM) yra vienintelis Lietuvoje specializuotas taikomosios dailės, dizaino bei mados muziejus, galintis pasiūlyti profesionalių edukacinių programų ir kontekstinių ekskursijų šia tema. Vienas iš prioritetinių uždavinių – sukurti galimybę edukacinėse programose dalyvauti ne tik vilniečiams, bet ir moksleiviams iš regionų, nutolusių nuo Vilniaus. Rengdami paraiškas Lietuvos kultūros tarybai, dažnai įtraukiame regionų mokyklas kaip partnerius ir taip sudarome palankesnes galimybes regionų mokiniams apsilankyti mūsų edukaciniuose užsiėmimuose. 2020-ųjų pavasarį paskelbtas karantinas mūsų veiklą gerokai pakoregavo, ir

nutolę regionai (ar net tolimas užsienis) bent trumpam nebebuvo kliūtis norint dalyvauti muziejaus edukaciniuose užsiėmimuose, nes dalį jų perkėlėme į virtualią erdvę. Kone visi muziejai ir net nedidelės meno galerijos internete ėmė siūlyti įvairias virtualias pažintines ir edukacines veiklas. Iki karantino esame dalyvavę tik viename virtualiame projekte „Muziejus – mokykla – moksleivis. Muziejų ir bendrojo lavinimo mokyklų nacionalinis partnerystės tinklas“¹, atvirame besidomintiems svetainėje www.muziejuedukacija.lt siūloma bendra Vilniaus paveikslų galerijos ir TDDM edukacine programa „Vilniaus veidai ir mūrai“².

2020 m. kovo 10 d. TDDM duris atvėrė unikali paroda „Ukrainos civilizacijos. Nuo Tripolės

kultūros, skitų aukso iki Maidano“. Pirmą kartą Lietuvoje pristatyta daugiau kaip 80 originalių artefaktų iš Ukrainos nacionalinio istorijos muziejaus rinkinio. Galima buvo susipažinti su šios žemės istorija ir kultūra – nuo akmens ir bronzos amžių iki nesenų įvykių revoliuciniame Maidane. Seniausią Ukrainos istoriją pristatė Tripolės kultūros antropomorfinės plastikos pavyzdžiai, bronzos epochos unikalūs kalendorius, pirmųjų istoriškai užfiksuotų tautų, gyvenusių Ukrainos teritorijoje (kimerų, skitų, sarmatų, gotų, hunų, antų), paveldas. Kaip ir kiekvienai didesnei parodai, ir šiai buvome parengę edukacinę programą. Deja, netrukus po parodos atidarymo buvo paskelbtas karantinas. Tad užsiėmimus, planuotus ir pritaikytus muziejaus edukacinėms dirbtuvėms, teko perkelti į virtualią erdvę ir taip, kad jie galėtų pasiekti kiekvieno besidominčiojo namus, kad kliūtimi dalyvauti netaptų specifinės

medžiagos ar technikos. Muziejaus dirbtuvėse buvome numatę kurti amuletus iš modeliavimo pastos (sintetinio molio) ir užsiėmimo lankytojui pateikėme tokį aprašymą:

Edukacinė programa „Amuletas“ parodoje „Ukrainos civilizacijos. Nuo Tripolės kultūros, skitų aukso iki Maidano“

Parodoje tarp daugelio senove dvelkiančių eksponatų yra antų ir gotų genčių palikimas – auksinės ir sidabrinės figūrėlės, vaizduojančios vyrus karius, žirgus, paukščius, o abstrakčios jų formos labai primena amuletus. Lotyniškas žodis *amuletum* reiškia tai, kas nešiojama ant savęs – smulkų daiktą prie kūno. Nuo seniausių laikų amuletas suvokiamas kaip turintis galios atstumti nelaimes,

bendradarbiavimą, teikti metodinę pagalbą ir konsultuoti mokytojus. Interneto svetainėje informacija apie visų Lietuvos muziejų edukacinę veiklą pateikiama pagal savivaldybes, švietimo teikėjus, ugdymo sritis, amžiaus grupes.

2

http://www.muziejuedukacija.lt/lt/vilniaus_murai_ir_veidai (žiūrėta 2021 05 01)

apsaugoti jį nešiojantį žmogų nuo įvairiausių negandų.

Per edukacinį užsiėmimą kursime asmeninius amuletus iš molio, dekoruosime juos spalvomis, ženklais, sendinsime spalvas, taip suteikdami jiems daugiau prasmę ir kartu galių. Užbaigus beliks įsiverti virvutę ir nešioti savo amuletą, kad jis saugotų sveikatą, suteiktų jėgų ir nugintų visas blogio jėgas.

Užsiėmimas skirtas 1–12 klasių moksleiviams, jaunimui bei suaugusiesiems, pritaikytas neįgaliesiems. Vedamas grupėms iki 25 asmenų³.

Modeliavimo pasta, puikiai tinkanti lipdymui muziejaus edukacinėse dirbtuvėse, darbu namuose netiko. Visų pirma, ji gana brangi, antra, jos galima įsigyti tik specializuotose dailės reikmenų parduotuvėse, o tokios karantino metu nedirbo. Plastiliną ir modeliną, nors jų būna ir didesnėse maisto prekių parduotuvėse, taip pat teko atmesti. Norėjosi tokios medžiagos, kurią būtų galima rasti bene kiekvienuose namuose. Po ilgų svarstymų ir ieškojimų prisiminiau labai plastišką druskos ir miltų tešlą. Labiausiai džiugino tai, kad šiuos ingredientus dalyviai nesunkiai ras savo virtuvėse! Be to, kaip jau teko pastebėti, edukacijų dalyvius tiesiog masina tokios pirmąsias medžiagos. Pavyzdžiui, kai tik paskelbdavome žinią apie šeštadienį vyksiančias kiaušininės temperos tapybos dirbtuves, sulaukdavome labai didelio susidomėjimo. Lygiai tas pats nutiko ir su Ginto Kavoliūno analoginės fotografijos dirbtuvėmis, kur pasidarę tamsų kambarį naudojome ryškalus ir kūrėme *fotoqramas*. Lankytojus traukia visa dirbtuvių „virtuvė“, medžiagų „alchemija“. Taigi, jau galėjau numatyti, kad amuletų lipdyba iš miltų ir druskos tešlos tikrai sudomins. Tokios medžiagos kūriniai prideda net naujų prasmę ir „galių“, o čia dar amuletas! Iš pat pradžių, dar tik kuriant edukacinį užsiėmimą, tuos pakabukus vadinome „marsiečiais“, taip buvome nugirdę sakant muziejininkus ir parodos apologetus. Vėliau išsikristalizavo pavadinimas „amuletas“. Amuletus visi mėgsta, vaikai irgi yra apie juos girdėję ir žino kas tai, netgi nutuokia apie jų apsaugines, magines prasmes. Taip ir pradėjo medžiagiškai bei idėjiškai lipdytis šio edukacinio užsiėmimo karkasas. Tik kaip viską aprašyti, kad būtų patrauklu, įdomu ir virtualiam dalyviui

pernelyg nesudėtinga? Buvau įpratęs edukacijos vesti „gyvai“, kuomet bet kuris dalyvis bet kada gali paklausti, ko nežino, kai galime drauge pasitarti, o čia teko tekste išdėstyti visą užsiėmimo prasmę, turinį bei eigą ir paskelbti LNDM „Facebook“ paskyroje su keletu iškalbingų nuotraukų. Iki tol TDDM vykusių edukacinių užsiėmimų turinio aprašymai paprastai būdavo gana trumpi, iki 100 žodžių, mat užsiėmimo eiga, tam tikras instruktažas būdavo nupasakojami jau visiems susėdus muziejaus dirbtuvėse. Tie aprašymai būdavo koncentruoti ir patraukliai lankytojiui pateikiama svarbiausia informacija apie užsiėmimą, taigi, jie atlikdavo skelbimo ar kvietimo funkciją, o atskleisti užsiėmimo eigos ir techninių nurodymų nebuvo prasmės. Dabar reikėjo viską surašyti. Taigi, išėjo gana ilgas tekstas (350 žodžių). Čia jį pateikiu nieko nekeisdamas, lygiai tokį, koks buvo publikuotas 2020 m. balandžio 1 d. LNDM „Facebook“ paskyroje⁴:

Ir vaikams, ir tėvams

Šiomis dienomis pasakojome Jums apie chazarų amuletus, antų „marsiečius“, eksponuojamus parodoje „Ukrainos civilizacijos. Nuo Tripolės kultūros, skitų aukso iki Maidano“. O dabar siūlome ir patiems susikurti apsauginį amuletą iš druskos ir miltų.

Taikomosios dailės ir dizaino muziejaus edukatorius Gustas Jagminas detaliam aprašė visą kūrybos procesą.

Jums reikės:

- puodelio miltų (apie 200 g kvietinių, bet gali būti ir ruginių, aš naudoju sijotus speltos kviečių miltus),
- pusės puodelio smulkios druskos ir pusės puodelio šilto vandens (iš tokio mišinio kiekio man pavyko pasiruošti tešlą keturiems amuletams).

Miltus ir druską gerai išmaišome (galime įdėti arbatinį šaukštelį bulvių krakmolo – tešla bus dar plastiškesnė). Tada supilame pusę puodelio (apie 100 g) šilto vandens ir dar kartelį labai gerai viską išmaišome. Išmaišę tešlą ant stalo paskleidžiame šiek tiek sausų miltų ir toliau minkome rankomis. Minkome tol, kol gausime konsistenciją, panašią į molio (man teko minkyti apie 10 minučių). Paruošta tešla neturi lipti prie rankų!

³
Paskelbta nuo 2020 m. birželio 9 d.

⁴
<https://www.facebook.com/page/474556330272/search/?q=LR%20VAIKAMS%2C%20IR%20T%C4%96VAMS>

Jeigu limpa – minkykite toliau, kol nelips. Na?..

Tikriausiai jau gerai ir jau galime pradėti lipdyti. Atsignybkime tiek, kiek reikia, tešlos, o likusią įvyniokime į foliją, kad neišdžiūtų. Modeliavimui labai tinka mediniai įrankiai: degtukai, pieštukai, tep-tuko kotai, kepimo mentelės, vienkartiniai iešmukai, taip pat galima lipdyti tiesiog rankomis. Nepamirškime padaryti virvutei skylutę, ją geriausia pradurti mediniu iešmuku.

Nulipdę amuletus – išdžioiname. Išdžiūvę jie tampa kieti ir tvirti it keramika. Savuosius aš džiovinau ant radiatoriaus (paklojęs folijos) ir teko laukti bene parą. Jeigu norite greičiau, galite džiovinti orkaitėje 70 laipsnių temperatūroje 1–1,5 val. (orkaitės durelės turi būti šiek tiek praviros).

Kai viskas baigta – išdžiovinta, amuletus galime padekoruoti spalvomis, pasendinti ir taip jiems suteikti papildomų prasmių bei galių. Aš naudoju kiaušininės temperos dažus, kuriuos pasidariau pats, bet tam puikiausiai tiks ir paprasčiausias guašas. Baigę spalvojimą išdžioinkite dažus ir galite nulakuoti PVA (lipalas) kliais arba nupurkšti plaukų laku, taip dažų paviršiai taps atsparesni trinčiai ir drėgmei. Galiausiai jums belieka įsiverti virvutę ir nešioti apsauginį amuletą, tegu jis saugo sveikatą, suteikia jėgų ir nubaido visas blogio jėgas. Jūsų sukurtų amuletų nuotraukas siųskite el. paštu ldmedukacijos@gmail.com

Autorius apdovanosime, o darbus parodysime virtualioje parodoje.

Taigi, teko viską išdėstyti žaismingai bei suprantamai ir vaikams, ir tėvams. Kadangi pačiam teko pasigaminti tokią tešlą ir iš jos lipdyti amuletą, patyriau, kad gana nelengva pasiekti reikiamą tešlos konsistenciją. Stengiausi, kad visos šios techninės subtilybės atsispindėtų pateiktame aprašyme. Savuosius amuletus dekoravau ir sendinau kiaušinio trynio temperos dažais, nutariau, kad kiaušinio tempera gražiai „draugauja“ su miltiniais amuletais. Vis tik lankytojui siūliau naudoti paprastesnį variantą – guašą, mat temperai pasigaminti reikia ne tik kiaušinių trynių, bet ir pigmentų, kurių galima gauti tik specializuotose dailininkų reikmenų

parduotuvėse. Be to, savos gamybos kiaušinio tempera – gana plati tema ir tam reikėtų dar vieno (įvadinio) edukacinio užsiėmimo. Na, o guašas irgi pakankamai natūralūs dažai, todėl nutariau, kad tiks. Technologiškai tiktų ir akrilas, bet idėjiškai dažai, pagaminti akrilo dervos, t. y. naftos produkto pagrindu, sakyčiau, ne itin dera su „miltiniu“ amuletu.

Netrukus po to, kai muziejus paskelbė edukacinį užsiėmimą „Facebook“ paskyroje, lankytojai pradėjo siųsti savo sukurtų amuletų nuotraukas, daugiausia mamos su vaikais. Dalyvavo ir lietuvių šeima iš Briuselio. Darbai buvo patys įvairiausi, labai spalvingi. Aktyviausi dalyviai apdovanoti LNDM leidiniais bei kvietimais, kurie suteikė teisę nemokamai apsilankyti muziejaus parodose.

Kadangi dėl karantino nė vienas iš dalyvių dar nebuvo apsilankęs parodoje, amuletus kūrė *par excellence* ir panašumo į rodytus parodoje net nesiekė. Kai kūriau savuosius amuletus, improvizavau remdamasis parodos artefaktais, spalvas redukavau iki pilkšvumo, amuletai išėjo tarsi būtų kauliniai, amžių nugludinti ir apsitraukę laiko patina. Druskos ir miltų technika „sandinimui“ labai tinka. O dar kiaušininė tempera! Tiesiog tepi dažą ir kiek padžiūvusį trini kempinėle – taip ir išgaunamas tas patinos paviršiaus gilumas. Panašių rezultatų pavyko pasiekti, kai muziejus atsivėrė lankytojams ir mūsų edukacinį užsiėmimą užplūdo gausios mokinių grupės iš Vilniaus bei tolesnių regionų. Tiesa, su šiomis grupėmis jau lipdėme naudodami sintetinį molį (modeliavimo pastą), jis plastiškas, bet dažui ne toks imlus ir tokių subtilių išplovimo, nugludinimo efektų nepavyko pasiekti. Bet miltų ir druskos tešlos technikos negalėjome pasirinkti. Mūsų edukacinis užsiėmimas trunka iki valandos (prieš tai dar būna muziejaus gidų Daivos Vaitiekutės, Eglės Sovlevičienės ar Viginto Malinausko įžanga parodoje, trunkanti apie 30 minučių), o vien tešlą paruošti reikia 15 minučių, lipdiniai džiūva apie parą... Taigi, toks edukacinis užsiėmimas turėtų būti bent dviejų susitikimų. Kaip ir kiekvieną, šį edukacinį užsiėmimą turėjome „suformatuoti“ vienai akademinei valandai, tad teko rinktis paprastesnes ir „greitesnes“ medžiagas. Kurdami edukacinius užsiėmimus įsigiliname į parodą ir idėjiniu – edukacijos scenarijaus – aspektu, stengiamės pradėti tarsi nuo nulio, kad užsiėmimas nebūtų vien tik anksčiau įvykusiųjų aidas. Tačiau visas techninių

subtilybių arsenalas keliauja iš užsiėmimo į užsiėmimą ir toks tęstinumas jas tik praturtina.

Virtualūs, arba nuotoliniai, edukaciniai užsiėmimai niekada neatstos gyvųjų. Na, bet susiklosčius tam tikroms aplinkybėms, tenka eksperimentuoti ir keltis virtualybėn bei ieškoti tame prasmų. Tai gerokai sujaukia nusistovėjusią rutinę „metodiką“, ir tada netikėtai atrandi naujų dalykų. Lygiai taip buvo ir su amuletu iš druskos bei miltų. Niekada muziejaus dirbtuvėse nebūtumėme pasirinkę tokios technikos. Kita vertus, norėtusi ir gyvai vykstančiuose užsiėmimuose daugiau eksperimentuoti. Žinoma, užsiėmimo lankytojui pats dalyvavimas muziejaus edukacinėse dirbtuvėse jau yra nedidelis eksperimentas, kadangi jam tai nėra įprasta kasdienybė. Esame Taikomosios dailės ir dizaino muziejus, todėl orientuojamės į daiktiškumą, funkcionalumą, pritaikomumą. Užsiėmimuose kuriame apčiuopiamus daiktelius, kuriuos ir didelis, ir mažas dalyvis noriai išsineša namo. Tai lieka kaip prisiminimas apie apsilankymą muziejuje. Vieni dalyviai labiau džiaugiasi susikurti daikteliu, o kiti praturtinusia nauja patirtimi. Tačiau baigiantis edukaciniam užsiėmimui klausimą „Ar galėsime tai pasiimti namo?“ užduoda bene visi ir jo galime tikėtis kas kartą. Žinoma, ir amuletą visiems rūpėjo neštis namo. Išgirdę „Taip, be abejo, amuletas jūsų!“, dalyviai išeidavo iš muziejaus juos pasikabinę ant kaklo. Buvo užsiėmimas, per kurį kurdavome kaukes. Po jo visi slinkdavo namo kaukėti, rituališkai šnabždėdami ir net riaumodami. O kai kūrėme aprangos aksesuarą – varlytę (arba peteliškę), – ja pasipuošdavo tiek mergaitės, tiek berniukai ir pasibaigus dirbtuvėms staipydavosi prieš veidrodžius fotografuodamiesi. Ir taip visada: visi nori susikurti mielą daiktėlį ir jį neštis namo. Visgi kartu su kolege Karolina Kunčinaite kartais darome „edukacinius posūkius“ ir siekiame išvengti tokio „svenyriškumo“, to nuolatinio

pritaikomumo ir į programas įtraukiame vieną kitą užsiėmimą, kurio pagrindinis uždavinys būna pats piešimas: analitinis, rekonstrukcinis ar net eksperimentinis. Vesdavome vieną tokį eksperimentinį edukacinį užsiėmimą „Aklas piešimas“⁵, kuriame akcentavome lytėjimo ir suvokimo pažintinį aspektą. Dalyviai užsirišdavo akis, tada jiems išdalindavome įvairiausius daiktus, dažniausiai kokias nors atsitiktines detales, kad lytėdami užrištomis akimis negalėtų atpažinti „daikto idėjos“, o įsimintų tik jo formą. Tarkime, įduodavome ne lengvai atpažįstamą porcelianinį arbatinuką, o labai įdomios formos putplasčio pakuotę tam arbatinukui transportuoti. Skirdavome 4–7 minutes apčiuopinėti, tada surinkdavome daiktus, visi atsirišdavo akis ir 10–15 minučių piešdavo, ką suvokė lytėdami. Netrukus ant kito stalo išdėdavome tuos pačius daiktus ir, dalyvių nuostabai, visi atpažindavo savuosius, stebėdavosi, kaip tiksliai pavyko nupiešti. Antra užsiėmimo užduotis: nupiešti tą patį daiktą „iš natūros“, t. y. jau sufokusavus žvilgsnį į jį. Keisčiausia, kad šie piešiniai jau nebūdavo tokie pirmapradiškai išradingi ar plastiškai įdomūs. Taigi, pasibaigus edukaciniam užsiėmimui kiekvienas dalyvis turėdavo po du į gražų aplanką susegtus piešinius. Ir tai būdavo vienas iš tų retų atvejų, kai dalyviai neklausdavo: „Ar galėsime pasiimti darbelius namo?“ Tačiau dauguma jų jausdavosi patyrę šį tą įdomaus ir labai netikėto, sužinoję apie kinestetinį pažinimo būdą. Kai pasakydavau, kad piešinius galima pasiimti namo, jie mielai tai padarydavo, bet šio užsiėmimo atveju vertingiausia jiems būdavo ne tai. Kur kas svarbesnis rodėsi pats eksperimentas ir iš jo išplaukusi labai netikėta žinia apie pirmapradišką daiktų pažinimo būdą. Ir net tokią žinią būtų galima perduoti virtualiai, o patirtų ją kiekvienas individualiai, eksperimentą atlikdamas namuose.